

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ КСЕНОФОБІЇ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Машир Т. В.
м. Полтава

Анотація. Патріотичне виховання молоді базується на формуванні патріотизму, національної самосвідомості, політичної культури та культури міжетнічних відносин. Головними компонентами в просвітницькій роботі з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів виступають глибокі знання про толерантність та певні навички розв'язання конфліктів.

Ключові слова: ксенофобія та расизм, толерантність, гуманізм, демократизм, патріотичне виховання, тренінги, рольові ігри, благодійні заходи.

В Україні спостерігається збільшення проявів ксенофобії – етнічної, політичної, релігійної. Причини відповідних тенденцій полягають у зростанні соціальних та економічних проблем у суспільстві, неефективній політиці профілактики відповідних явищ у молодіжному середовищі. Ксенофобія – (у перекладі з грецької «ксено» – чужий; «фобе» – страх) хворобливий стан, що виявляється в нав'язливому страху перед незнайомими людьми, ненависть до чогось, когось чужого, ворожість або страх стосовно іноземців. Ксенофобія – небезпечне соціально-психологічне явище, яке підриває суспільний порядок і причиняє ущерб як своїм жертвам, так і її носіям. Протидія ксенофобії повинна бути комплексною. Подолання цього явища потребує послідовного виховання і самовиховання дітей та молоді в дусі толерантності [2].

Проблема насильства на расовому та етнічному ґрунті в нашому суспільстві значно активізувалася з появою різноманітних молодіжних неформальних об'єднань. Наприклад, скінхедів, які агресивно та войовничо налаштовані до чужоземців. Використовуючи нацистську символіку, молоді люди здійснюють напади на осіб неслов'янської зовнішності – вихідців з Африки, Азії, Близького Сходу, Кавказу тощо. Жертвами нападів стають іноземні студенти, біженці та іммігранти, туристи, бізнесмени, працівники посольств та члени їхніх родин. Найбільш чисельні групи скінхедів були зафіксовані у містах Києві, Дніпропетровську, Запоріжжі, Львові та Чернігові [5].

Україна має певний позитивний досвід у запобіганні проявам дискримінації – ксенофобії і расизму. Це, по-перше, прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення прав національних меншин, поліпшення становища осіб, депортованих радянським режимом (облаштування, спрощення порядку набуття громадянства України), біженців, іммігрантів, на вдосконалення кримінального законодавства і посилення відповідальності за розпалювання міжетнічної ворожнечі. По-друге, це спроби вдосконалити інституціональну базу відповідної діяльності (багаторазова і не завжди вдала реорганізація центрального органу виконавчої влади – Державного комітету України у справах національностей та міграції, який здійснює державну підтримку національних меншин, зокрема у сфері розвитку національно-культурних потреб), залучити до аналізу етнополітичної ситуації і проведення відповідних моніторингових громадських організацій національних меншин. По-третє, етнополітичної політики (хоча Концепція державної етнополітичної політики так і не затверджена через розбіжності в поглядах науковців і політиків) в результаті ґрунтовних теоретичних розробок з етнополітології та етнопідприємства. Вироблення і здійснення такої політики в Україні має ґрунтуватися на всебічному вивченні стану справ з дотримання прав людини і громадянина, на відповідному

моніторингу етнополітичної ситуації, зокрема – проявів дискримінації щодо представників національних меншин та мігрантів [4].

Міністерством закордонних справ України введено окрему посаду Посла з особливих доручень із питань протидії расизму, ксенофобії та дискримінації. Державний комітет України у справах національностей і релігій підготував план заходів щодо запобігання проявам расизму, ксенофобії та дискримінації в українському суспільстві. В Службі Безпеки України створено окремий підрозділ із виявлення та припинення дій, спрямованих на розпалювання расової чи національної ворожнечі.

В останні роки активізується виховний вплив на учнівську та студентську молодь у напрямку національного виховання. Поряд з цим, треба наголосити, що методологічною основою педагогічних засад виховання студентів є ідеологія українського державотворення, орієнтована на входження України в співтовариство цивілізованих держав.

Патріотичне виховання молоді базується на формуванні патріотизму, національної самосвідомості, політичної культури та культури міжетнічних відносин. Культура міжетнічних відносин передбачає поважання учнівською та студентською молоддю прав людини; сформованість інтересу до представників інших народів; толерантне ставлення до їхніх цінностей, традицій, мови, вірувань; уміння виважено поступатися своїми інтересами на угоду етнічним та релігійним групам заради громадянської злагоди.

Головне завдання сучасних закладів освіти – виховання громадянина, формування в нього таких особистих якостей, які сприятимуть перетворенню нашого суспільства в життєспроможне, громадянське, демократичне та гуманне. Ці завдання можуть бути реалізовані високоосвіченими людьми, носіями високої загальної професійної, правової, політичної, інтелектуальної культури, за умов вільного розвитку особистості, залучення учнів до різноманітних видів творчої діяльності (науково-дослідницької, культурно-просвітницької, правоохоронної тощо).

Головними компонентами в просвітницькій роботі з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів виступають глибокі знання про толерантність та певні навички розв'язання конфліктів. Вони допомагають переконати кожного в доцільності прийняття рішень і включають усвідомлення наслідків учинків, розуміння меж толерантності, а також інформацію про можливі й необхідні альтернативні дії. Важливо навчити студентів долати непорозуміння шляхом спілкування, знайомити з особливостями та ризиком конфліктних ситуацій, надаючи, таким чином, можливість кожному індивіду контролювати свою поведінку, пропонувати альтернативні способи врегулювання конфліктів і вчити застосовувати набуті знання в реальних ситуаціях.

У закладах вищої освіти створюються сприятлива атмосфера щодо нетерпимості до проявів жорстокості, расизму та ксенофобії. Проводиться профілактична робота із запобігання поширення ксенофобських і расистських проявів, нетерпимості до жорстокості, расизму, а також виховання у студентської молоді таких якостей, як толерантність, терпимість, доброзичливість.

Проводячи просвітницьку роботу щодо попередження жорстокості, ксенофобських і расистських проявів, рекомендовано Міністерством освіти і науки України застосовувати інноваційні виховні технології. До таких технологій відносимо тренінги. Адже особи, які проходять навчання за тренінговою програмою, отримують нові можливості змінити себе на краще, глибше зрозуміти власні почуття, думки і почуття іншої, навчитися керуватися ними, дотримуватися існуючих правил поведінки. Позитивним є те, що тренінг – це завжди спілкування, ефективна форма опанування знаннями, уміннями, навичками, цікавий процес пізнання себе та інших.

Навчання у тренінгових групах відкриває нові перспективи, дає учасникам радість спілкування, навички співпраці, дарує нових друзів. Позитивним є те, що

тренінг – це завжди спілкування, ефективна форма опанування знаннями, уміннями, навичками, цікавий процес пізнання себе та інших. Рекомендовано для посилення профілактичної роботи щодо попередження жорстокості, насильства та ксенофобії створювати тренінгові групи в кількості 15-20 осіб.

Одним із ефективних методів у системі виховання є рольова гра. За допомогою серії рольових ігор можна в невимушеній ігровій ситуації набути досвіду засвоєння нових знань, умінь і навичок; проаналізувати альтернативні способи дій для зміни ситуації на краще; відпрацювати певні види безпечної поведінки в соціумі; закріпити засвоєний матеріал та набути впевненості у своїх силах. Перед початком ділової гри буде доцільним вказати мету та поставити завдання перед учасниками, спостерігати за діями кожного учасника для проведення аналізу та визначення допущених помилок; нагадати студентам про існуючі морально-правові норми, що стосуються попередження жорстокості, ксенофобських і расистських проявів. Проведення підсумкового аналізу – обов'язкова складова кожної рольової гри. Добре, коли такий аналіз проведуть самі учасники під керівництвом педагога.

Молодь варто залучати до участі у благодійних заходах для людей з обмеженими можливостями, створювати команди з вирішення конфліктів (під керівництвом соціального педагога або психолога), проводити конкурси та фестивалі дружби. Крім того, у навчальних закладах для просвітницької роботи з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів серед молоді рекомендуємо залучати бібліотеки як майданчик постійного спілкування представників різних національних та етнічних груп, органи внутрішніх справ, громадські організації, які опікуються вищезазначеними питаннями. Бібліотеки, як культурні загальнодоступні та інформаційні центри, акумулюють та розповсюджують об'єктивну інформацію про міжкультурне співробітництво, виступаючи важливим ресурсом зміцнення та стабілізації міжнаціонального спілкування.

Зазначаємо, що широкі виховні можливості мають соціальні програми, здійснення яких сприяє створенню в навчальному закладі атмосфери толерантності, доброзичливих відносин між учасниками педагогічного процесу. Тому варто спонукати студентів до участі у благодійних акціях та проектах, допомагати один одному, підтримувати доброзичливі стосунки, створення відеокліпів, фільмів, атирекламних роликів, які вчать бути толерантними, добрими тощо.

Саме у вищих навчальних закладах спілкується молодь різних верств, націй, країн. Тому, саме тут повинна акумулюватися активна виховна робота з профілактики та попередження проявів ксенофобії та расизму.

Список використаної літератури

- 1.Беляева І.П. Людини серед людей (етична грамота) / І.П. Беляева // Розкажіть онуку. – 2003. – № 2-3. – С. 24.
- 2.Іова В.Ю. Від правомірної поведінки школяра – до правової культури громадянина України. Навчально-методичний посібник / В.Ю. Іова, Л.В. Красномоєць – Кам. Подільський: Світ, 2006. – 232 с.
- 3.Конвенція ООН про права дитини (20 листопада 1989 року) – Ратифікована Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
- 4.Кресіна І. До питання про прояви дискримінації на расовому та етнічному ґрунті / Ірина Кресіна // Політичний менеджмент. – 2007. – № 4. – С. 31-41.
- 5.Маруховська О. Врегулювання етнополітичних конфліктів: наука та мистецтво / Маруховська О. // Віче. – 1998. – № 1. – С. 12-23.
- 6.Фельдман О. Виборча система і національні меншини. // Урядовий кур'єр – 20.02.2001. – № 32.

ВИЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ НАД ДІТЬМИ